

Nr 51.

Ankom till riksdagens kansli den 6 maj 1920 kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av §§ 4 och 12 i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

I den till riksdagen den 10 januari 1920 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t i punkt 15 under elfte huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avvaktan på den proposition, med förslag till lag om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, som kan komma att till riksdagen avlätas, tillsvidare beräkna ordinarie anslaget till bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, till 280,000 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t i punkt 6 under tionde huvudtiteln av propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1920 föreslagit riksdagen

dels medgiva, att den ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, som utgått eller utgår såsom sjukhjälpsersättning eller livränta för tid under år 1920 eller såsom begravningshjälp i anledning av dödsfall, inträffat under nämnda år, må höjas med 50 procent utöver det belopp, vartill ersättningen må bestämmas enligt grunderna i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

dels förklara, att den omständigheten, att beslut om utbetalande av dylik ersättning av riksförsäkringsanstalten meddelats först efter utgången av respektive åren 1918 och 1919, icke må utgöra hinder för åtnjutande av ersättningsförhöjning enligt kungörelserna den 28 juni 1918 och den

Kungl. Maj:t, såsom ovan nämnts, riksdagen att i avvaktan på proposition tillsvidare beräkna ordinarie anslaget till bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, till 280,000 kronor.

För åren 1918 och 1919 har riksdagen medgivit en provisorisk förhöjning av de enligt 1909 års förordning utgående ersättningsbelopp. Då de förhållanden, som föranlett riksdagens ifrågavarande medgivande, alltjämt äro rådande, har Kungl. Maj:t, såsom ovan omförmäls, i punkten 6 under tionde huvudtiteln av propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1920 föreslagit riksdagen medgiva, att motsvarande ersättningsförhöjning må utgå jämväl under år 1920, ävensom för ifrågavarande ändamål å tilläggsstat för år 1920 under tionde huvudtiteln äskat ett förslagsanslag av 175,000 kronor.

*Provisorisk
förhöjning av
ersättnings-
beloppen
1918—1920.*

Såsom förut berörts, avsåge det av riks försäkringsanstalten med biträde av särskilda sakkunniga utarbetade lagförslaget företrädesvis sådan ändring av stadgandena i förordningen den 18 juni 1909 angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, som kunde anses betingad av bestämmelserna i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete. Sedan detta förslag framlagts, hade socialförsäkringskommittén den 14 oktober 1919 avgivit betänkande och förslag om allmän sjukförsäkring. Därjämte hade kommittén i den skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 oktober 1919, varmed nämnda betänkande och förslag överlämnats, förklarat sig hava för avsikt att särskilt avgiva förslag till de ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, som kunde föranledas bland annat av kommitténs förslag rörande allmän sjukförsäkring.

På grund härav anförde *försäkringsrådet* i sitt förut omförmälda utlåtande över ifrågavarande lagförslag, att det syntes försäkringsrådet vara klart, att det sätt, på vilket sjukförsäkringen kunde komma att ordnas, måste vara av betydelse även för frågan om ändring av bestämmelserna rörande ersättning för kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, så mycket hellre som både förordningen den 18 juni 1909 och förevarande lagförslag innehölle stadganden om rätt till ersättning i anledning av sjukdom, som icke föranletts av olycksfall. Likaledes syntes det, för vinnande av önskvärd enhetlighet, vara erforderligt, att förslaget, vilket, såsom angivits, företrädesvis avsåge att bringa nu gällande stadganden rörande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, i överensstämmelse med bestämmelserna

*Försäkrings-
rådet.*

i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, icke upptoges till prövning, förrän socialförsäkringskommitténs nyss omförmälda förslag till ändring av bestämmelserna i olycksfallsförsäkringslagen blivit framlagt.

Försäkringsrådet hemställde därför, att, på sätt jämväl av medicinalstyrelsen i dess till försäkringsrådet remitterade utlåtande föreslagits, med prövningen av ifrågavarande lagförslag måtte få anstå, till dess frågan om allmän sjukförsäkring blivit avgjord, ävensom att denna prövning måtte företagas först i sammanhang med det förslag till ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, som socialförsäkringskommittén hade för avsikt att avgiva.

Emellertid avsåge förevarande lagförslag, förutom att bringa bestämmelserna i förordningen den 18 juni 1909 i formell överensstämmelse med olycksfallsförsäkringslagen, i sak väsentligen att åstadkomma förhöjning av ersättningsbeloppen ävensom bland annat att undanröja eller inskränka vissa nu förefintliga preskriptionsbestämmelser. För att utan avbidan på den slutliga prövningen av lagförslaget kunna i huvudsak ernå, vad som med detsamma uti nu berörda avseenden åsyftats, ansåge sig försäkringsrådet böra föreslå vissa ändringar av bestämmelserna i förordningen den 18 juni 1909.

Höjning av
ersättnings-
beloppen.

Vad härvid till en början anginge *ersättningarnas storlek* funne försäkringsrådet en ytterligare väsentlig förhöjning — utöver den för åren 1918 och 1919 provisoriskt företagna och för år 1920 föreslagna — böra ske av de enligt 1909 års förordning utgående ersättningar, vilken förhöjning emellertid väl torde få begränsas att avse allenast ersättning för olycksfall, som inträffat efter ingången av år 1920, och sjukdom, som yppats efter nämnda tid. Ifrågavarande ersättningsförhöjning borde lämpligen kunna ske genom ändring av bestämmelserna i 4 § av förordningen och syntes, utan att prövningen av föreliggande lagförslag därigenom kunde anses föregripas, kunna äga rum på sådant sätt, att de i nämnda paragraf för olika slag av ersättning angivna beloppen *fördubblades* och sålunda erhöle den storlek, som framginge av följande sammanställning av de enligt vissa grunder utgående olika ersättningsbelopp.

Ändring av
vissa pre-
skriptions-
bestämmelser.

I § 4 av 1909 års förordning stadgades vidare såsom förut-sättning för att dödsfallsersättning skulle utgå, att »skadan medfört döden inom två år från olycksfallet eller från det sjukdomen blev känd». Någon motsvarande bestämmelse förefunnes icke i lagen om försäkring för olycksfall i arbete och hade ej heller upptagits i föreliggande lag-

förslag. I motiveringen till detta förslag yttrades uti förevarande avseende, bland annat, att beträffande olycksfallsskador ett stadgande sådant som det ifrågavarande vore av ganska ringa betydelse, då det endast jämförelsevis sällan förekomme, att en sådan skada föranledde döden, sedan två år förflutit från olycksfallet. Om ersättningen fortfarande skulle utgå jämväl vid kroniska sjukdomar, finge dock ett dylikt stadgande större både ekonomisk och administrativ betydelse. Vid dessa sjukdomar, särskilt vid lungtuberkulos, inträffade nämligen i en mängd fall, att sjukdomen föranledde den sjuknes död först årtal, efter det sjukdomen framträtt. Emellertid torde å andra sidan en dylik bestämmelse icke sällan förefalla ganska orättvis, och fall kunde förekomma, då just den omständigheten, att sjukdomen varat under flera år, under vilka den sjuke fordrat vård samt han och hans familj måst leva utslutande på den honom tillkommande ersättningen, kunde göra det mera behjärtansvärt än eljest, att de efterlevande erhöle understöd.

För sin del funne försäkringsrådet de skäl, som talade för borttagandet av denna preskriptionsbestämmelse, så avgörande, att rådet ansåge sig böra hemställa om motsvarande ändring av bestämmelserna i 4 § av förordningen den 18 juni 1909.

Jämväl en annan i förordningen förekommande preskriptionsbestämmelse hade föranlett befogade anmärkningar, nämligen bestämmelsen i 12 §, att rätt till ersättning skulle vara förverkad, därest framställning om ersättning i anledning av ådragen skada ej gjordes inom två år, efter det skadan yppats eller, där fråga vore om ersättning i anledning av dödsfall, från det döden inträtt.

Denna bestämmelse vore hämtad från 13 § i lagen angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete den 5 juli 1901, enligt vilken bestämmelse dock preskriptionstiden beträffande ersättning från riks försäkringsanstalten bestämts till 3 år. Lagen om försäkring för olycksfall i arbete innehölle icke något motsvarande stadgande. I förevarande lagförslag hade emellertid med hänsyn därtill, att ersättning enligt lagförslaget, liksom enligt förordningen den 18 juni 1909, avsåge jämväl sjukdom, som ådragits under militärtjänstgöring, intagits en motsvarande preskriptionsbestämmelse. Därvid hade dock dels ändring vidtagits i fråga om den tidpunkt, från vilken preskriptionstiden skulle räknas, dels ock preskriptionstiden utsträckts till 3 år. Förstnämnda ändring hade föranletts därav, att ifrågavarande personal efter ådragen skada i allmänhet längre eller kortare tid kvarstode i tjänst samt därunder åtnjöte vård ävensom samma dag ersättning eller avlöning som förut; och hade i lagförslaget i sådana fall, i vilka skadan yppats under

militärtjänstgöringen och där fråga icke vore om ersättning i anledning av dödsfall, föreslagits, att preskriptionstiden skulle räknas från det för värnpliktig tjänstgöringen och för den, som vore vid krigsmakten fast anställd, anställningen upphört.

Försäkringsrådet hemställde därför, att bestämmelsen i 12 § av förordningen den 18 juni 1909 rörande tidpunkten, från vilken preskriptionstiden skulle räknas, måtte givas samma innehåll som motsvarande stadgande i förevarande lagförslag. Likaledes föresloge försäkringsrådet, att preskriptionsbestämmelsen mildrades så, att preskriptionstiden utsträcktes till 3 år.

De förändringar av preskriptionsbestämmelserna i förordningen den 18 juni 1909, som försäkringsrådet sålunda föreslagit, syntes liksom bestämmelserna rörande ersättningarnas förhöjande böra gälla från och med den 1 januari 1920 och avse olycksfall, som inträffat efter ingången av nämnda år, och sjukdom, som yppats efter samma tid.

Departements-
chefen.

För egen del har departementschefen till statsrådsprotokollet anfört i frågan:

»Såsom förut nämnts, har det av riksförsäkringsanstalten med biträde av tillkallade sakkunniga utarbetade förslaget till lag om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, varit avsett att redan innevarande år underställas riksdagens prövning. Emellertid har nu försäkringsrådet framhållit lämpligheten av att denna prövning företages först i sammanhang med vidtagandet av de ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, som ett genomförande av den på dagordningen stående frågan om allmän sjukförsäkring torde komma att medföra. Ehuru det givetvis är av synnerlig vikt, att en fullt tillfredsställande lagstiftning på nu förevarande område snarast möjligt kommer till stånd, vill jag, med hänsyn till vad försäkringsrådet därutinnan anfört, icke motsätta mig ett uppskov med antagandet av ifrågavaranda lagförslag under förutsättning, att provisoriska åtgärder omedelbart vidtagas för undanröjande av de mest framträdande bristerna i den nu i ämnet gällande förordningen av den 18 juni 1909. Jag finner mig alltså böra tillstyrka, att, i enlighet med vad försäkringsrådet hemställt, för innevarande års riksdag framlägges förslag rörande dels höjning med 100 procent av de i nämnda förordning fastställda ersättningsbeloppen, dels ock erforderliga ändringar i nu gällande preskriptionsbestämmelser.

Försäkringsrådet har ifrågasatt, att de föreslagna ändringarna skulle gälla redan från och med den 1 januari 1920 i så måtto, att såväl de

förändrade preskriptionsbestämmelserna som ock bestämmelserna om ersättningsbeloppens höjning skulle avse olycksfall, som inträffat efter ingången av nämnda år, och sjukdom, som yppats efter samma tid. Med anledning härav tillåter jag mig erinra därom, att till riksdagen redan avlåtits definitivt förslag rörande förhöjning med 50 procent av de i 1909 års förordning angivna ersättningsbelopp under år 1920, samt att för en ytterligare förhöjning av ifrågavarande ersättning erforderliga medel beräknats först å 1921 års stat. Vid sådant förhållande torde de föreslagna ändringarna icke böra träda i kraft förrän från och med ingången av sistnämnda år.

Enligt vad jag under hand inhämtat, skulle för genomförande av det framlagda förslaget under år 1921 erfordras en kostnad av omkring 212,000 kronor; och skulle alltså ordinarie anslaget till bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, vilket nu belöper sig till 30,000 kronor, behöva ökas med nämnda belopp, 212,000 kronor till 242,000 kronor. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.»

I fråga om den i ärendet framlagda utredningen i övrigt tillåter sig utskottet hänvisa till propositionen nr 208.

I sammanhang med ifrågavarande framställningar har utskottet till behandling förehaft två inom andra kammaren under nr 353 och 354 av herrar *Leander* och *Werner* väckta motioner i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 208 och 209.

Motionerna
II: 353 och
II: 354.

I förstnämnda motion anföres:

»Uti proposition nr 208 hemställer Kungl. Maj:t om en välbehövlig och länge motsedd förhöjning uti den ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, som utgår enligt nu gällande förordning. Vad man måste livligt beklaga är, att den föreslagna förhöjningen icke givits retroaktiv verkan, utan att de olycksfall, som inträffat före den 1 januari 1921, skola bedömas enligt äldre bestämmelser. Det är uppenbart, att de, som åsamkat sig skada och sjukdom för längre eller kortare tid tillbaka, äro i behov av lika stor ersättning som de, vilka från och med nästa års ingång råka ut för olycksfall. Vi finna det likväl lönlöst att framställa yrkande i dylik riktning. Vi nödgas på grund därav inskränka oss att i likhet med försäkringsrådet föreslå, att ändringarna uti förordningen måtte gälla från och med den 1 januari 1920.»

På grund av det anförda hemställa motionärerna, »det riksdagen ville besluta, att den i Kungl. Maj:ts proposition nr 208 föreslagna ändrade lydelsen av §§ 4 och 12 i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, måtte träda i kraft den 1 januari 1920».

I ovan sistberörda motion, nr 354, yrkas, under hänvisning till motiveringen i den förstnämnda motionen, »det riksdagen ville höja den anslagssumma, som av Kungl. Maj:t begäres i proposition nr 209 med det belopp, som erfordras med anledning av vårt i ovannämnda motion gjorda yrkande».

Utskottet.

Såsom av utredningen framgår, avse de föreslagna ändringarna i 1909 års förordning — i avvaktan på ett genomförande av frågan om allmän sjukförsäkring — dels en höjning med 100 procent av de enligt förordningen utgående ersättningsbeloppen, dels ock ändring av de i förordningen förekommande preskriptionsbestämmelserna på det sätt, att bestämmelsen i § 4 att för utfående av dödsfallsersättning skadan skall hava medfört döden inom två år från olycksfallet eller från det sjukdomen blev känd, helt borttages och den i § 12 föreskrivna tid, inom vilken framställning om ersättning skall göras efter det skadan yppats eller, där fråga är om ersättning i anledning av dödsfall, från det döden inträtt, bestämmes till tre år i stället för såsom nu två år.

Vad först angår frågan om förhöjning av ersättningsbeloppen, finner utskottet sig böra tillstyrka förslaget, att desamma må höjas med 100 procent.

Beträffande vidare de föreslagna ändringarna i förordningens preskriptionsbestämmelser, har till en början i fråga om föreskriften i § 4 såsom stöd för borttagande av densamma i propositionen framhållits, att en dylik bestämmelse icke sällan förefölle ganska orättvis och att fall kunde förekomma, då just den omständigheten, att sjukdom varat under flera år, under vilka den sjuke fordrat vård samt han och hans familj måst leva uteslutande på den honom tillkommande ersättningen, kunde göra det mera behjärtansvärt än eljest, att de efterlevande erhöle understöd. Huru ömmande omständigheterna i det särskilda fallet än må hava varit, har, enligt vad utskottet inhämtat, riks försäkringsanstalten på grund av denna bestämmelse icke kunnat tillerkänna de efterlevande någon ersättning. Det torde således få anses vara önskvärt, att ifrågasvarande bestämmelse snarast möjligt bringas ur tillämpning.

Den tvååriga preskriptionen enligt § 12 i dess nuvarande lydelse har likaledes medfört, att ett icke ringa antal framställningar om ersättning måst avvisas. Dessa framställningar utgjorde, enligt vad utskottet från riks försäkringsanstalten erfarit, år 1914: 6, år 1915: 8, år 1916: 14, år 1917: 17, år 1918: 15 och år 1919: 14.

Utskottet finner sig böra tillstyrka den föreslagna ändringen av § 12.

Vidkommande tidpunkten för de nya bestämmelsernas ikraftträdande har Kungl. Maj:t föreslagit, att desamma skola äga tillämpning från och med ingången av år 1921. Från försäkringsrådets sida hade ifrågasatts, att de föreslagna ändringarna skulle gälla redan från och med den 1 januari 1920 i så måtto, att såväl de förändrade preskriptionsbestämmelserna som ock bestämmelserna om ersättningsbeloppens höjning skulle avse olycksfall, som inträffat efter ingången av nämnda år, och sjukdom, som yppats efter samma tid.

Motionärerna hava nu upptagit detta förslag och hemställt, att den föreslagna ändrade lydelsen av ifrågavarande paragrafer måtte träda i kraft den 1 januari 1920, att döma av motiveringen dock endast såvitt angår den föreslagna förhöjningen med 100 procent av ersättningsbeloppen. Såsom redan nämnts, har Kungl. Maj:t för år 1920 — i likhet med vad som förut beslutits för åren 1918 och 1919 — föreslagit en förhöjning med 50 procent av de i förordningen angivna ersättningsbeloppen. Mot detta förslag har utskottet för sin del icke funnit anledning till erinran. Ett bifall till motionärernas förslag skulle vid sådant förhållande innebära en förhöjning för år 1920 med icke mindre än 150 procent. Utskottet har därför ansett sig icke kunna biträda motionärernas förslag att höjningen må tillämpas från och med ingången av år 1920.

Vad angår tillämpningen av de förändrade preskriptionsbestämmelserna, innebär förslaget, att olycksfall, som inträffat före den 1 januari 1921, och sjukdom, som yppats före nämnda dag, skola bedömas efter äldre bestämmelser.

Utskottet tillåter sig erinra, hurusom med hänsyn till ifrågavarande äldre preskriptionsbestämmelser en mängd framställningar om ersättning icke kunnat av riks försäkringsanstalten bifallas, utan hava vederbörande i stället hos Kungl. Maj:t anhållit att bliva tillerkända ersättning; och har Kungl. Maj:t plägat föreslå riksdagen att bevilja vederbörande ersättning enligt samma grunder som i förordningen. Riksdagen har också i regel beslutit i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Om de föreslagna ändrade bestämmelserna gäves återverkande kraft, skulle såsom en följd därav antalet propositioner av ifrågavarande slag komma att minskas och således någon lättnad i Kungl. Maj:ts och riksdagens arbete därigenom vinnas. Därjämte bleve den olägenhet för de ersättningssökande i form av tidsutdräkt med erhållande av understöd, som det nuvarande förfaringssättet medför, begränsat till ett mindre antal fall. De nya bestämmelserna torde likväl icke böra sträcka sin verkan så långt tillbaka, att de komma att avse även fall, som vid tiden

för bestämmelsernas ikraftträdande redan äro preskriberade enligt de äldre bestämmelserna. Detta skulle dock icke behöva ske, om de komme att gälla de fall, där olycksfallet inträffat eller sjukdomen yppats efter ingången av år 1919.

Utskottet finner sig därför böra föreslå, att slutstadgandet i den nya förordningen erhåller den avfattning, att ifrågavarande paragrafer i deras nya lydelse, § 4 dock med undantag beträffande ersättningsbeloppens storlek, förklaras äga tillämpning i fråga om de ersättningsanspråk, som grundas på skada (genom olycksfall eller sjukdom), vilken yppats efter ingången av år 1919.

De av detta ändringsförslag föranledda kostnaderna torde icke behöva medföra någon höjning av det begärda anslaget.

Åberopande vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

1:o) *dels* medgiva, att den ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, som utgått eller utgår såsom sjukhjälpsersättning eller livränta för tid under år 1920 eller såsom begravningshjälp i anledning av dödsfall, inträffat under nämnda år, må höjas med 50 procent utöver det belopp, var till ersättningen må bestämmas enligt grunderna i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

dels förklara, att den omständigheten, att beslut om utbetalande av dylik ersättning av riksförsäkringsanstalten meddelats först efter utgången av respektive åren 1918 och 1919, icke må utgöra hinder för åtnjutande av ersättningsförhöjning enligt kungörelserna den 28 juni 1918 och den 20 augusti 1919 angående höjning för åren 1918 och 1919 av ersättning, som utgår jämlikt förenämnda förordning den 18 juni 1909, *dels ock* för bestridande av härav föranledda kostnader å tilläggsstat för år 1920 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 175,000 kronor;

2:o) med avslag å motionen II: 353 bifalla det i Kungl. Maj:ts proposition nr 208 omförmälda, här ovan intagna förslag till förordning angående ändrad lydelse av §§ 4 och 12 i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådra-

gen under militärtjänstgöring, dock att det till förordningen hörande slutstadgandet skall erhålla följande ändrade lydelse:

Denna förordning skall äga tillämpning i fråga om skada, som yppats efter ingången av år 1919; dock att beträffande beloppet av ersättning äldre bestämmelser skola gälla för skada, som uppkommit före den 1 januari 1921; samt

3:o) med avslag å motionen II: 354 öka ordinarie anslaget till bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, nu 30,000 kronor, med 212,000 kronor till 242,000 kronor.

Stockholm den 6 maj 1920.

På bankoutskottets vägnar:

EMIL KRISTENSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Wickman, Juhlin, Öhngren, Östberg, Johansson* i *Friggeråker, Söderbom* och *Malmberg* samt

av andra kammaren: herrar *Kristensson, Jonsson* i *Gumboda, Sommelius, Edbom, Wikström, Borggren, Bäcklund* och *Olsson* i *Berg*.
